YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO

11 päivänä maaliskuuta 1997 *

Asiassa C-357/95 P,

Empresa Nacional de Urânio SA (ENU), Portugalin oikeuden mukaan perustettu yhtiö, kotipaikka Urgeiriça, Nelas (Portugal), edustajinaan asianajajat João Mota de Campos ja João Luís dos Reis Mota de Campos, Lissabon, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto Joaquim Calvo Basáran, 34 boulevard Ernest Feltgen,

valittajana,

jossa valittaja vaatii muutoksenhaussaan Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen (laajennettu toinen jaosto) yhdistetyissä asioissa T-458/93 ja T-523/93, ENU vastaan komissio, 15.9.1995 antaman tuomion (Kok. 1995, s. II-2459) kumoamista,

vastapuolena:

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudelliset neuvonantajat António Caeiro ja Jürgen Grunwald, prosessiosoite Luxemburgissa c/o Carlos Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg,

* Oikeudenkäyntikieli: portugali.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti G. C. Rodríguez Iglesias, jaostojen puheenjohtajat G. F. Mancini, J. L. Murray ja L. Sevón sekä tuomarit C. N. Kakouris, D. A. O. Edward, J.-P. Puissochet, G. Hirsch, P. Jann, H. Ragnemalm ja M. Wathelet (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: N. Fennelly,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies H. A. Rühl,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan asianosaisten 8.10.1996 pidetyssä istunnossa esittämät lausumat,

kuultuaan julkisasiamiehen 5.12.1996 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Empresa Nacional de Urânio SA (jäljempänä ENU) on yhteisöjen tuomioistuimeen 16.11.1995 toimittamallaan valituksella hakenut muutosta Euratomin tuomioistuimen perussäännön 50 artiklan nojalla ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen yhdistetyissä asioissa T-458/93 ja T-523/93, ENU vastaan komissio, 15.9.1995 antamaan tuomioon (Kok. 1995, s. II-2459, jäljempänä riidanalainen tuomio), siltä osin kuin siinä on hylätty valittajan vaatimukset toisaalta Euratomin perustamissopimuksen 53 artiklan toisen kohdan soveltamisesta 19 päivänä heinäkuuta 1993 tehdyn komission päätöksen 93/428/Euratom (EYVL L 197, s. 54, jäljempänä riidanalainen päätös), jolla se velvoitettiin korvaamaan oikeudenkäyntikulut, kumoamisesta ja toisaalta yhteisön vastuun toteamisesta sen osalta, että se on rikkonut Euratomin perustamissopimuksen VI luvun määräyksiä.

2 Euratomin perustamissopimuksen 2 artiklan d kohdan mukaan yhteisö huolehtii malmien ja ydinpolttoaineen säännöllisestä ja tasapuolisesta toimituksesta kaikille käyttäjille yhteisössä. Tämän velvoitteen täytäntöönpanemisesta määrätään toisen osaston VI luvussa (52—76 artikla), jossa otetaan käyttöön malmien, lähtöaineiden ja erityisten halkeamiskelpoisten aineiden hankintaa koskeva järjestelmä.

3 Euratomin perustamissopimuksen 52 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa: "Malmien, lähtöaineiden ja erityisten halkeamiskelpoisten aineiden hankinnasta huolehditaan —— noudattaen periaatetta, jonka mukaan hankintalähteille on yhtäläinen pääsy, ja yhteistä hankintapolitiikkaa harjoittamalla." Lisäksi "kielletään kaikki sellaiset menettelyt, joiden tavoitteena on varmistaa tietyille käyttäjille etuoikeutettu asema" (52 artiklan 2 kohdan a alakohta).

4 Tämän politiikan toteuttamiseksi Euratomin perustamissopimuksen 52 artiklan 2 kohdan b alakohdassa määrätään Euratomin hankintakeskuksen perustamisesta (jäljempänä hankintakeskus); hankintakeskus on oikeushenkilö ja sillä on taloudellinen itsemääräämisoikeus (perustamissopimuksen 54 artikla).

5 Lisäksi Euratomin perustamissopimuksen 53 artiklassa määrätään seuraavaa:

"Hankintakeskus toimii komission valvonnassa ja komissio vahvistaa hankintakeskuksen toiminnan suuntaviivat, komissiolla on veto-oikeus hankintakeskuksen päätöksiin ja komissio nimittää sen pääjohtajan ja varapääjohtajan.

Osapuolet, joita asia koskee, voivat saattaa minkä tahansa suoran tai epäsuoran toimen, jonka hankintakeskus on tehnyt käyttäessään optio-oikeuttaan tai yksinoikeuttaan tehdä hankintasopimuksia, komission käsiteltäväksi, joka tekee asiasta päätöksen yhden kuukauden määräajassa."

6 Hankintakeskuksella on hankintojen tekemiseksi kaksi 52 artiklan 2 kohdan b alakohdassa määrättyä keinoa, toisin sanoen optio-oikeus kaikkiin jäsenvaltioiden alueella tuotettuihin malmeihin, lähtöaineisiin ja erityisiin halkeamiskelpoisiin aineisiin sekä yksinoikeus yhteisön alueelta tai ulkopuolelta tulevia malmeja, lähtöaineita ja erityisiä halkeamiskelpoisia aineita koskevien hankintasopimusten tekemiseen.

7 Euratomin perustamissopimuksen 197 artiklassa määriteltyjen, yhteisöstä peräisin olevien lähtöaineiden hankinnan osalta hankintakeskuksen optio-oikeus koskee omistusoikeuden saamista (Euratomin perustamissopimuksen 57 artiklan 1 kohdan b alakohta), jonka se voi sitten siirtää käyttäjille perustamissopimuksen 60 artiklassa määrättyjen edellytysten mukaan.

8 Perustamissopimuksen 57 artiklan 2 kohdan ensimmäisen ja toisen alakohdan mukaan hankintakeskus käyttää optio-oikeuttaan tekemällä sopimuksia sellaisten tuottajien kanssa, joilla on periaatteessa velvollisuus tarjota jäsenvaltioiden alueella tuottamiaan malmeja, lähtöaineita tai erityisiä halkeamiskelpoisia aineita hankintakeskukselle ennen niiden käyttöä, siirtämistä tai varastointia.

9 Euratomin perustamissopimuksen 59 artiklan ensimmäisessä kohdassa määrätään seuraavaa:

"Jos hankintakeskus ei käytä optio-oikeuttaan kaikkeen tai osaan tuottajan tuotannosta, tuottaja

a) voi muuntaa malmeja, lähtöaineita tai erityisiä halkeamiskelpoisia aineita joko itse tai alihankintana, jos hän tarjoaa näin muunnettua tuotetta hankintakeskukselle;

b) saa komission päätöksellä luvan saattaa näin vapautunut tuotanto yhteisön ulkopuolisille markkinoille edellyttäen, että tuottaja ei sovella ehtoja, jotka olisivat edullisempia kuin hankintakeskukselle aiemmin tehdyssä tarjouksessa" (erityisiä halkeamiskelpoisia aineita koskevalla varauksella).

10 Perustamissopimuksen 60 artiklassa, joka koskee malmien kysynnän ja tarjonnan kohtaamista, määrätään seuraavaa:

"Mahdollisten käyttäjien on määräajoin ilmoitettava hankintakeskukselle hankintatarpeensa eritellen tuotteiden määrät, fysikaaliset ja kemialliset ominaisuudet, alkuperäpaikka, käyttötarkoitus, toimitusajat ja hintaehdot, joita ne toivovat hankintasopimuksen ehdoiksi ja lausekkeiksi.

Tuottajien on samalla tavoin ilmoitettava hankintakeskukselle tarjoukset, joita ne voivat tehdä ja joista käy ilmi kaikki yksityiskohtaiset tiedot ja erityisesti sopimuksen voimassaolo, jotka ovat tarpeen niiden tuotanto-ohjelmien laatimista varten. Näiden sopimusten voimassaoloaika saa ainoastaan komission luvalla olla pidempi kuin kymmenen vuotta.

Hankintakeskus ilmoittaa tarjoukset ja saamiensa kyselyjen määrät kaikille mahdollisille käyttäjille ja pyytää niitä tekemään tilauksensa määräajassa.

Saatuaan kaikki tilaukset hankintakeskus ilmoittaa ehdot, joilla se voi ne täyttää.

Jos hankintakeskus ei pysty täysin täyttämään kaikkia tilauksia, se jakaa hankinnat suhteessa kuhunkin tarjoukseen liittyvien tilausten kesken, jollei 68 ja 69 artiklasta muuta johdu.

Hankintakeskuksen säännöissä, jotka komissio hyväksyy, vahvistetaan yksityiskohtaiset säännöt kysynnän ja tarjonnan kohtaamisesta."

11 Euratomin perustamissopimuksen 61 artiklan ensimmäisessä kohdassa määrätään seuraavaa:

"Hankintakeskuksen velvollisuutena on täyttää kaikki tilaukset, jollei niiden toteuttamiselle ole oikeudellisia tai asiallisia esteitä."

12 Yhteisön ulkopuolelta tulevien malmien ja lähtöaineiden hankinnasta määrätään pääasiallisesti Euratomin perustamissopimuksen 64 artiklassa, jossa myönnetään hankintakeskukselle "[t]ässä sopimuksessa määrättyjä poikkeuksia lukuun ottamatta — — yksinoikeus tehdä sopimuksia".

13 Euratomin perustamissopimuksen 65 artiklan mukaisesti 60 artiklassa määrättyä kysynnän ja tarjonnan kohtaamismenettelyä sovelletaan "yhteisön ulkopuolelta tulevia malmeja — — koskeviin käyttäjien esittämiin tiedusteluihin sekä hankintakeskuksen ja käyttäjien välisiin näitä aineita koskeviin hankintasopimuksiin" (ensimmäinen kohta). "Hankintakeskus voi kuitenkin päättää hankintojen maantieteellisestä alkuperästä, edellyttäen että se varmistaa käyttäjälle vähintään yhtä edulliset ehdot kuin tilauksessa mainitut" (toinen kohta).

14 Euratomin perustamissopimuksen 66 artiklan ensimmäisessä kohdassa mainitaan yleinen poikkeus hankintakeskuksen yksinoikeudesta tehdä sopimuksia:

"Jos komissio toteaa asianomaisten käyttäjien pyynnöstä, että hankintakeskus ei pysty kohtuullisessa määräajassa täyttämään hankintoja koskevaa koko tilausta tai osaa siitä tai pystyy täyttämään sen ainoastaan kohtuuttomaan hintaan, käyttäjillä on oikeus tehdä yhteisön ulkopuolelta tulevista toimituksista sopimukset suoraan, jos ne vastaavat olennaisilta osiltaan tilauksessa ilmaistuja vaatimuksia."

15 Hankintakeskus hyväksyi 5.5.1960 perustamissopimuksen 60 artiklan kuudennen kohdan mukaisesti malmien, lähtöaineiden ja erityisten halkeamiskelpoisten aineiden kysynnän ja tarjonnan kohtaamista koskevat säännöt (EYVL 1960, 32, s. 777, jäljempänä säännöt).

16 Näissä säännöissä vahvistetaan malmien kysynnän ja tarjonnan kohtaamista koskevat yksinkertaistetut menettelytavat. Sääntöjen 5 artiklan ensimmäinen kohta kuuluu seuraavasti:

"Jos komissio erityisesti hankintakeskuksen aloitteesta ja neuvoa-antavaa komiteaa kuultuaan toteaa, että tietyn tuotteen markkinatilanteelle on ominaista se, että tarjonta selvästi ylittää kysynnän, komissio voi kehottaa asianmukaisella direktiivillä hankintakeskusta soveltamaan yksinkertaistettua menettelytapaa — — ."

17 Tämän yksinkertaistetun menettelytavan mukaan käyttäjillä ja tuottajilla on oikeus neuvotella suoraan ja allekirjoittaa hankintasopimukset, kun hankintakeskus on määritellyt yleiset edellytykset, jotka näiden sopimusten on täytettävä. Sopimukset on sitten ilmoitettava hankintakeskukselle, ja niitä pidetään sen tekeminä, mikäli hankintakeskus ei kahdeksan päivän määräajassa sopimusten vastaanottamisesta lukien ilmoita asianosaisille vastustavansa niitä.

18 On kuitenkin todettava, että tätä menettelyä ei voida soveltaa erityisiä halkeamiskelpoisia aineita koskeviin hankintasopimuksiin (5 artiklan viimeinen kohta).

19 Sääntöjen 5 a artiklassa, joka on otettu käyttöön 15.7.1975 annetuissa hankintakeskuksen säännöissä (EYVL L 193, s. 37), määrätään uudesta yksinkertaistetusta menettelytavasta, jolla taataan hankintakeskukselle täydellinen tieto markkinoista (b kohta) ja annetaan käyttäjille oikeus "kääntyä suoraan tuottajien puoleen ja neuvotella vapaasti valitsemansa hankintasopimuskumppanin kanssa" (a kohta).

20 Muutettujen sääntöjen 5 a artiklan d, f ja g kohta kuuluvat kuitenkin seuraavasti:

"d) sopimus on saatettava sen tekemistä varten hankintakeskuksen allekirjoitettavaksi kymmenen työpäivän määräajassa;

f) hankintakeskuksen on ilmoitettava joko sopimuksen tekemisestä taikka sen tekemisestä kieltäytymisestä kymmenen työpäivän määräajassa sopimuksen vastaanottamisesta lukien;

g) kieltäytymisestä sopimuksen tekemisestä on ilmoitettava niille, joita asia koskee, perustellulla päätöksellä. Tämä päätös on tehtävä komissiossa hankintakeskuksen perussäännön VIII artiklan 3 kohdan määräysten mukaisesti."

Tosiseikat

21 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen riidanalaisesta tuomiosta (1—17 kohta) ilmenee seuraavaa:

— ENU on yhtiö, jonka pääasiallisena toimintana on rikastetun luonnonuraanin tuotanto Portugalin alueella. Yhteisön mittakaavassa pienenä tuottajana se tuottaa 200 tonnia uraania vuodessa (joka vastaa 1,5:tä prosenttia yhteisön luonnonuraanin kulutuksesta), mutta sillä on mahdollisuus lisätä toimintaansa Nizassa (Portugal) sijaitsevan uuden esiintymän käyttöönotolla.

— Koska Portugalissa ei ole ydinvoimaloita, ENUn on vietävä koko tuotantonsa. Se oli tehnyt Électricité de Francen (jäljempänä EDF) kanssa pitkäaikaisen sopimuksen, joka edusti melkein kolmea neljännestä sen uraanintuotannosta. Osasopimuksissa (ns. spot-markkinat) noudatetut erittäin alhaiset hinnat, jotka eivät kattaneet edes tuotantokustannuksia, ja EDF:n päätös olla enää tekemättä pitkäaikaisia sopimuksia aiheuttivat uraanivarastojen kasaantumisen (noin 350 tonnia vuonna 1990) ja taloudellisia vaikeuksia, jotka vaikeuttivat ENUn uuden Nizan esiintymän käyttämistä koskevia hankkeita.

— ENU esitti perustamissopimuksen VI luvun mukaisesti hankintakeskukselle 8.10.1987 päivätyssä kirjeessään pyynnön, jonka se toisti 10.10.1988, saada käyttää perustamissopimuksen 57 artiklassa määrättyä optio-oikeuttaan 350 tonniin rikastettua uraania. Se kiinnitti myös komission energia-asioita käsittelevän pääosaston huomion tilanteeseensa.

— Komissio vastasi 8.11.1988 olevansa tietoinen siitä, että ENUn esittämä ongelma oli tärkeä ja että se saisi asianmukaista huomiota, minkä se esitti uudelleen 14.11.1988 päivätyllä kirjeellään vastauksena Portugalin hallituksen energia-asioiden valtiosihteerin pyyntöön.

— Koska ENU ei ollut saanut mitään uutta tietoa asiasta, se pyysi hankintakeskuksen kanssa käydyn kirjeenvaihdon ja sen kanssa pidetyn kokouksen jälkeen uudelleen hankintakeskusta toimimaan perustamissopimuksen sääntöjen mukaisesti ja toimitti komissiolle jäljennöksen tästä kirjeestä ilmoittaen sille, että sen varaston menekki oli yrityksen toiminnan jatkumisen varmistamisen edellytys. Komission jäsen Cardoso e Cunha ilmoitti 8.12.1989 päivätyllä kirjeellään ENUlle olevansa samaa mieltä siitä, että hankintakeskuksen hankintapolitiikkaan on vastedes kuuluttava erityinen kohta tämänkaltaisten asioiden ratkaisemiseksi, ja kehottavansa hankintakeskusta esittämään tämänsuuntaisia ehdotuksia.

— Tämän kehotuksen seurauksena hankintakeskus valmisteli "hankintapolitiikan kohdalle 'Portugalin uraani' (erityinen kohta) konkreettisten ratkaisujen luonnoksen" ja se otti yhteyttä yhteisön käyttäjiin, jotta ne hyväksyisivät tämän suunnitelman (joka muodostui uraanin jakamisesta sähköyhtiöiden kesken tietyn jakoperusteen mukaan ja hintaan, joka olisi tuottajan omakustannushinta lisättynä 10 prosentilla niin, että järjestelmää ei sovellettaisi, jos markkinahinta olisi korkeampi kuin edellä mainittu hinta). Hankintakeskuksen toimenpiteet jäivät merkityksettömiksi.

— ENU kehotti 21.12.1990 päivätyllä kirjeellään Euratomin perustamissopimuksen 53 artiklan toisen kohdan ja 148 artiklan mukaan komissiota määräämään hankintakeskuksen palauttamaan ennalleen VI luvussa vahvistetut säännönmukaiset mekanismit ja velvoittamaan sen panemaan täytäntöön "erityinen kohta".

— Komission kannanoton puuttuessa ENU nosti 3.4.1991 laiminlyöntikanteen Euratomin perustamissopimuksen 148 artiklan nojalla.

— Yhteisöjen tuomioistuin on todennut asiassa C-107/91, ENU vastaan komissio, 16.2.1993 antamassaan tuomiossa (Kok. 1993, s. I-599), että komissio oli perustamissopimuksen 53 artiklan toisen kohdan vastaisesti jättänyt tekemättä ENUn vaatiman päätöksen hankintakeskuksen velvoittamisesta käyttämään optio-oikeuttaan Portugalin uraanituotantoon.

— Tämän tuomion täytäntöönpanemiseksi komissio teki riidanalaisen päätöksen, jolla se hylkäsi kaikki ENUn 21.12.1990 esittämät vaatimukset.

— ENU vaati 27.9.1993 nostamallaan kanteella yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta kumoamaan riidanalaisen päätöksen.

— Tällä välin ENU oli myös 20.10.1992 nostanut yhteisöjen tuomioistuimessa vahingonkorvauskanteen sen vahingon korvaamiseksi, jonka se oli kärsinyt siitä, että komissio oli ENUn väitteen mukaan rikkonut Euratomin perustamissopimuksen VI luvun määräyksiä. Yhteisöjen tuomioistuin siirsi tämän asian ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen käsiteltäväksi Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen perustamisesta tehdyn päätöksen 88/591/EHTY, ETY, Euratom muuttamisesta 8 päivänä kesäkuuta 1993 tehdyn neuvoston päätöksen 93/350/Euratom, EHTY, ETY (EYVL L 144, s. 21) mukaisesti.

— Nämä kaksi kannetta yhdistettiin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen 16.12.1994 antamalla määräyksellä.

— Hankintakeskuksen toimenpiteiden ansiosta ENU myi lopulta vuosina 1993 ja 1994 noin 250 tonnia uraania huomattavasti alhaisempaan hintaan kuin millä se oli suostunut tarjoamaan uraaniaan erityisen kohdan rajoissa.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio

22 Riidanalaisesta tuomiosta ilmenee, että ENU oli esittänyt ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa kaksi kanneperusteryhmää kumoamiskanteensa tueksi.

— Toisaalta ENU moitti komissiota siitä, että tämä oli lainvastaisesti kieltäytynyt vaatimasta hankintakeskusta käyttämään optio-oikeuttaan ja yksinoikeuttaan sopimusten tekemiseen ENUn tuottaman uraanin menekin varmistamiseksi: kantaja katsoi, että perustamissopimus velvoitti tässä asiassa varmistamaan menekin sen uraanituotannolle, joka oli saatavissa kohtuuhintaan; ENU kiisti erityisesti sääntöjen 5 a artiklassa vahvistetun malmien kysynnän ja tarjonnan kohtaamista koskevan yksinkertaistetun menettelyn säännönmukaisuuden (ks. riidanalaisen tuomion 21—39 kohta).

— Toisaalta ENU moitti komissiota siitä, että tämä ei ollut määrännyt hankintakeskusta soveltamaan hankintapolitiikkansa "erityistä kohtaa", joka koski Portugalin uraania ja jonka kuitenkin komission jäsen Cardoso e Cunha oli hyväksynyt ENUlle osoitetulla, 8.12.1989 päivätyllä kirjeellään (ks. riidanalaisen tuomion 75—79 kohta).

23 Ensimmäisen kanneperusteen osalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin vastasi pääasiallisesti seuraavaa:

— Se katsoi, että hankintakeskuksen tehtävät rajoittuvat kaikkien yhteisön käyttäjien säännöllisen ja kohtuullisen hankinnan valvomiseen ja että tuottajien intressien suojelu voidaan toteuttaa ainoastaan hankintojen varmuutta koskeviin vaatimuksiin liittyen. Tästä seuraa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mukaan, että hankintajärjestelmässä ei taata yhteisön malmintuotannon menekin suosituimmuutta (riidanalaisen tuomion 59 ja 60 kohta).

— Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi sitten vastoin ENUn väitettä seuraavaa:

"— — erityisesti 66 artiklassa esitettyä 'kohtuuttomien' hintojen arviointiperustetta poikkeuksellisen menettelyn soveltamisalan rajaamiseksi ei voitaisi tulkita perustamissopimuksen järjestelmässä niin, että sen tarkoituksena olisi myös yhteisön tuotteiden suosituimmuuden varmistaminen 60 artiklassa käyttöön otetun yhteisön oikeuden mukaisen menettelyn osalta" (riidanalaisen tuomion 63 kohta).

— Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mukaan hankintakeskus voi estää malmien tuonnin yhteisön tuottajien pyytämää alhaisempaan hintaan ainoastaan silloin, jos tällainen tuonti voisi haitata perustamissopimusten tavoitteiden toteuttamista. Muussa tapauksessa hinta määräytyy perustamissopimuksen 60 artiklassa tai sääntöjen 5 a artiklassa vahvistetun kysynnän ja tarjonnan kohtaamisen perusteella ilman hankintakeskuksen puuttumista (riidanalaisen tuomion 64 kohta).

— Hankintakeskuksella ei siis ole velvollisuutta suosia yhteisön tuotannon menekkiä, koska perustamissopimuksessa käyttöön otetussa hankintajärjestelmässä ei taata yhteisön suosituimmuuden periaatetta tuottajien hyväksi (riidanalaisen tuomion 61, 62 ja 67 kohta).

— Jos hankintakeskus kuitenkin päättää velvoittaa suosimaan yhteisön tuottajia ja tähän päämäärään päästäkseen estää tuonnin, se voisi toimia näin ainoastaan, jos yhteisön tuottajien pyytämät hinnat olisivat samoja tai alhaisempia kuin hankintakeskukselle ilmoitetut hinnat taikka jos yhteisön tuottajien tarjoukset olisivat muutoin käyttäjälle edullisempia, mikä kompensoisi hintaeron (riidanalaisen tuomion 66 kohta).

— Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi tässä asiassa, että kantaja ei esittänyt yhtään erityisseikkaa, joka toisaalta olisi omiaan muodostamaan oikeudellisen esteen sille, että yhteisön käyttäjät hankkivat malmin yhteisön ulkopuolelta (riidanalaisen tuomion 69 kohta).

— Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi sääntöjen 5 a artiklassa käyttöön otetun kysynnän ja tarjonnan kohtaamista koskevan yksinkertaistetun menettelyn osalta, että ENUn vaatimus siitä, että hankintakeskus käyttäisi optio-oikeuttaan ja yksinomaista oikeuttaan tehdä malmien hankintasopimuksia ENUn uraanituotannon menekin varmistamiseksi, on asiaankuulumaton, koska on todettu, että komission kieltäytyminen toteuttamasta ENUn vaatimusta ei ollut sääntöjenvastainen perustamissopimuksen mukaisen hankintajärjestelmän suhteen (riidanalaisen tuomion 71 ja 72 kohta). Joka tapauksessa tällainen

menettely selittyy ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mukaan suhdanteiden kehittymisellä, jolle on ominaista se, että tarjonta ylittää kysynnän, mikä tekee keskittämisestä tarpeettoman, eikä tämä menettely poista hankintakeskukselta sen yksinoikeuksia, joita "on käytettävä markkinatalouden sääntöjen mukaisesti" (riidanalaisen tuomion 73 kohta).

24 Toisen kanneperusteen osalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut seuraavaa:

— Se on luokitellut 8.12.1989 päivätyn Cardoso e Cunhan kirjeen "poliittisluontoiseksi tiedonannoksi", joka ei ole komission hankintakeskukselle osoittamat suuntaviivat, joka ei ole velvoittava ja jossa ei ole mitään sellaista seikkaa, jonka perusteella voitaisiin olettaa, että "erityinen kohta" pantaisiin sitovasti täytäntöön (riidanalaisen tuomion 82 kohta).

— Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on lisäksi todennut, että hinta, jonka ENU ilmoitti olevansa valmis hyväksymään "erityisen kohdan" perusteella, oli huomattavasti korkeampi kuin yhteisön käyttäjien ja tuottajien välillä tehdyissä monivuotisissa sopimuksissa, jotka komissio oli esittänyt luottamuksellisesti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle. Tästä seuraa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mukaan, että ENU ei voinut missään tapauksessa vaatia "erityisen kohdan" oikeudellisesti velvoittavaa soveltamista niiden erityisten seikkojen puuttuessa, joiden perusteella perustamissopimuksen VI luvussa käyttöön otetusta hankintajärjestelmästä voidaan poiketa (riidanalaisen tuomion 84 kohta).

— Vaikka ENUn ehdottamat hinnat olisivatkin osoittautuneet vähintään yhtä edullisiksi kuin markkinahinnat, hankintakeskuksella on joka tapauksessa harkintavaltaa, jota se ei ole tässä asiassa ylittänyt (riidanalaisen tuomion 85 kohta).

25 Koska komissio ei ollut toiminut lainvastaisesti, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi ENUn vahingonkorvausvaatimuksen (riidanalaisen tuomion 89—91 kohta).

Kumoamiskanteen hylkääminen

26 Valittaja esittää valituksensa tueksi kolme valitusperustetta kumoamiskanteen hylkäämisestä.

27 Ensinnäkin ENU väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on vääristellyt sen kanteen kohdetta.

28 Toiseksi ENU moittii ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta siitä, että tämä ei ole tutkinut sitä, ovatko hankintakeskuksen sääntöjen 5 ja 5 a artiklassa käyttöön otetut yksinkertaistetut menettelytavat päteviä.

29 Kolmanneksi ENU moittii ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta siitä, että tämä ei ole riidanalaisen tuomion 82 kohdassa todennut Cardoso e Cunhan 8.12.1989 päivätyn, ENUlle osoitetun kirjeen olevan osoitus komission sitoutumisesta, joka herätti sen vastaanottajassa perusteltuja odotuksia.

Ensimmäinen valitusperuste

30 Valittaja väittää valituksensa tueksi ensinnäkin, että kanteen kohde oli määritelty oikeudellisesti virheellisesti. Valittaja väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin viittaa riidanalaisen tuomion 54 kohdassa ENUn esittämään vaatimukseen sen uraanituotannon menekin varmistamisesta ja riidanalaisen tuomion 72 kohdassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin puhuu "ainoastaan sen selvittämisestä, voidaanko perustamissopimuksen määräyksiä tulkita siten, että ne velvoittavat hankintakeskuksen ja/tai komission varmistamaan ENUn tarjoaman luonnonuraanin menekin", mistä sen mukaan tämän riita-asian ratkaisu riippuu.

31 Valittaja kuitenkin vaati ainoastaan kumoamaan riidanalaisen päätöksen, jolla hylättiin sen vaatimus siitä, että hankintakeskus velvoitettaisiin toisaalta saattamaan ennalleen perustamissopimuksen VI luvun mekanismien säännönmukainen toiminta ja toisaalta panemaan täytäntöön "erityinen kohta", jonka perusteella olisi ollut mahdollista ratkaista ENUn uraanituotannon menekkiongelma välittömästi. Kumoamiskanteen ratkaisemiseksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ei siis valittajan mukaan tarvinnut tarkistaa, takaako perustamissopimuksen järjestelmä "sen uraanituotannon menekin" (riidanalaisen tuomion 54 ja 71 kohta), eikä sitä, "voidaanko perustamissopimuksen määräyksiä tulkita siten, että ne velvoittavat hankintakeskuksen ja/tai komission varmistamaan ENUn tarjoaman luonnonuraanin menekin" (72 kohta). Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi vain tarvinnut tarkistaa, sovelsivatko yhteisön tuottajat, käyttäjät, hankintakeskus, jäsenvaltiot ja komissio tehokkaasti perustamissopimuksen määräyksiä. Valittajan mukaan vastaus näihin kysymyksiin saattoi olla vain kielteinen.

32 Tältä osin on todettava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on täsmentänyt kumoamiskanteen kohteen riidanalaisen tuomion 20 kohdassa seuraavasti:

"Kantaja vaatii, että edellä tarkoitettu päätös kumotaan siltä osin kuin siinä hylätään kantajan edellä mainitussa (— —) 21.12.1990 päivätyssä kirjeessään perustamissopimuksen 53 artiklan toisen kohdan perusteella esittämät vaatimukset sen uraanituotannon menekkiongelman ratkaisemiseksi. Tämän kanteen tutkimista varten vaatimukset voidaan ryhmitellä seuraavasti. Sen saavuttamiseksi, että hankintakeskus käyttää optio-oikeuttaan tämän tuotannon osalta sekä yksinoikeuttaan malmien hankintasopimuksen tekemiseen perustamissopimuksen määräysten mukaisesti, ENU pyysi komissiota pääasiassa toisaalta saattamaan ennalleen perustamissopimuksen VI luvun mukaiset mekanismit ja toisaalta samojen määräysten perusteella lopettamaan yhteisön käyttäjien vapaan hankinnan yhteisön alueen ulkopuolelta silloin, kun ENUnkin tuotantoa on saatavilla kohtuulliseen hintaan (— —). Muutoin kantaja vaati, että komissio määrää hankintakeskuksen soveltamaan hankintapolitiikkaansa Portugalin uraania koskevaa 'erityistä kohtaa' (— —) sen uraanivarastojen pakottavan menekkiongelman ratkaisemiseksi (— —)."

33 Tämä kanteen kohteen kuvaus, joka osittain toistetaan riidanalaisen tuomion 54 kohdassa, vastaa täysin ENUn ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa esittämää vaatimusta.

34 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa nostetussa kanteessa kantaja vaati ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta kumoamaan komission kieltäytymisen kantajan perustamissopimuksen 53 artiklan toisen kohdan nojalla esittämien vaatimusten hyväksymisestä. Kanteen kohdetta on näin ollen tarkasteltava niiden vaatimusten luonteen perusteella, joihin komission riidanalainen päätös on vastauksena.

35 On kuitenkin selvää, kuten yhteisöjen tuomioistuin on todennut edellä mainitussa asiassa ENU vastaan komissio 16.2.1993 antamassaan tuomiossa, että ENUn alun perin perustamissopimuksen 53 artiklan toisen kohdan mukaisesti vaatiman päätöksen kohteena täytyi olla ratkaisun saaminen tiettyyn konkreettiseen ongelmaan, jonka ENU oli saattanut hankintakeskuksen ja komission ratkaistavaksi (16 kohta), toisin sanoen ratkaisun saaminen sen uraanituotannon menekkivaikeuksiin. Koska se samoin oli vaatinut komissiota muodollisesti erityisesti määräämään hankintakeskuksen panemaan täytäntöön "erityinen kohta", jonka avulla ENUn uraanituotannon menekkiongelma olisi voitu välittömästi ratkaista, valittajan komissiolle 21.12.1990 osoittama kirje olisi pitänyt ymmärtää komissiolle osoitetuksi kehotukseksi toteuttaa implisiittinen toimenpide sen perusteella, että hankintakeskus kieltäytyi käyttämästä optio-oikeuttaan kantajan uraanituotantoon (kyseisen tuomion 34 kohta).

36 Näin ollen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole mitenkään vääristellyt sen ratkaistavaksi saatetun kanteen kohdetta, kun se on rajoittunut konkreettisesti kantajan uraanivarastojen menekkikysymykseen arvioidessaan hankintakeskuksen ja komission toimien lainmukaisuutta perustamissopimuksen VI luvun soveltamisen osalta.

37 Ensimmäinen valitusperuste on siis hylättävä.

Toinen valitusperuste

38 Valittaja moittii toisessa valitusperusteessaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta siitä, että tämä ei ole todennut hankintakeskuksen sääntöjen 5 ja 5 a artiklan pätemättömyyttä perustamissopimuksen määräysten suhteen, kun se on väittänyt riidanalaisen tuomion 73 kohdassa, että kysynnän ja tarjonnan kohtaamisen yksinkertaistetun menettelyn käyttöönottaminen johtuu suhdanteiden kehittymisestä, mikä vastaa perustamissopimuksen 60 artiklassa määrättyjä keskitetyn menettelyn tavoitteita ja yleisemmin perustamissopimuksen VI luvussa käyttöön otetun hankintajärjestelmän tavoitteita. Valittajan mukaan tätä yksinkertaistettua menettelyä vastaan voidaan esittää useita väitteitä.

39 Valittajan mukaan ensinnäkään hankintakeskuksella tai komissiolla ei olisi ollut valtuutta perustamissopimuksen 60 artiklan nojalla vahvistaa VI luvun mukaisesta menettelystä eroavaa menettelyä erityisesti antamalla perustamissopimuksen 66 artiklan vastaisesti käyttäjille oikeuden neuvotella ja tehdä sopimuksia minkä tahansa tuottajan kanssa riippumatta siitä, onko tämä yhteisön tuottaja vai ei (ks. hankintakeskuksen sääntöjen 5 a artikla). Neuvoston tehtävänä on tarpeen vaatiessa päättää Euratomin perustamissopimuksen 76 artiklan nojalla hankintajärjestelmän sopeuttamisesta olosuhteiden kehittymisen mukaan.

40 Tämän jälkeen valittaja väittää, että yksinkertaistettu menettely poistaa tuotantosektorilta kaiken suojan, kun siinä jätetään käyttäjille vapaus tehdä hankintoja yhteisön ulkopuolelta, joten näin se aiheuttaa haittaa yhteisön tuotannon menekille. Perustamissopimuksen 66 artiklassa sallitaan kuitenkin tuonnit kolmansista maista vain tapauskohtaisesti ja siinä määrätyin tiukoin edellytyksin juuri siksi, että yhteisön tuotanto ei kärsisi silloin, kun sitä on saatavilla kohtuuhintaan.

41 Yksinkertaistettu menettely, jossa sallitaan hintojen luottamuksellisuus ja estetään näin taloudellisia toimijoita saamasta tietoonsa tosiasiallisia hintoja, kuten riidanalaisen tuomion 84 kohdasta ilmenee, haittaa markkinoiden liikkeistä johtuvaa hintojen muodostusjärjestelmää, johon perustamissopimuksen 60 artiklassa käyttöön otettu sekä käyttäjien että tuottajien edun mukainen kysynnän ja tarjonnan kohtaamisjärjestelmä perustuu.

42 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut riidanalaisen tuomion 71 kohdassa seuraavaa:

" — — komission kieltäytyminen toteuttaa kantajan vaatimusta siitä, että hankintakeskus käyttäisi optio-oikeuttaan ja yksinomaista oikeuttaan tehdä malmien hankintasopimuksia kantajan uraanituotannon menekin varmistamiseksi, ei ole yhteisön oikeuden vastainen perustamissopimuksessa käyttöön otetun hankintajärjestelmän osalta",

joten ei ole tarpeen

"lausua sääntöjen 5 a artiklassa käyttöön otetusta yksinkertaistetusta kysynnän ja tarjonnan kohtaamisen menettelyn laillisuudesta".

43 Tämä toteamus on hyväksyttävä. Kuten tämän tuomion 34 kohdassa korostetaan, ENUn ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa nostaman kanteen tarkoituksena on saada kumotuksi riidanalainen päätös, jolla hylätään kantajan komissiolle perustamissopimuksen 53 artiklan toisen kohdan nojalla esittämät vaatimukset sen uraanituotannon menekkiongelmien ratkaisemisesta. Vaikka vahvistetaankin, että perustamissopimuksen VI luvun mekanismit eivät missään tapauksessa velvoita hankintakeskusta tai komissiota tässä asiassa takaamaan tämän tuotannon menekkiä, ei ole myöskään tarpeen lausua kantajan väitteistä, jotka koskevat hankintakeskuksen sääntöjen 5 a artiklassa käyttöön otetun yksinkertaistetun menettelyn lainvastaisuutta.

44 Näin ollen riippumatta siitä, mitkä ovat säännöissä käyttöön otetut kysynnän ja tarjonnan kohtaamista koskevat yksityiskohtaiset säännöt, valittajan toisessa valitusperusteessaan esittämät väitteet riidanalaista tuomiota vastaan johtavat siihen,

että on tarkistettava etukäteen, onko ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin voinut pätevästi arvioida, että perustamissopimuksen VI luvussa käyttöön otetut mekanismit eivät velvoita hankintakeskusta takaamaan ENUn uraanituotannon menekkiä ja näin ollen komissiota velvoittamaan sitä takaamaan tämän tuotannon menekki.

45 Tältä osin on korostettava, kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on perustellusti tehnyt riidanalaisen tuomion 57 kohdassa, että hankintakeskus on perustettu takaamaan VI luvun edellytysten mukaisesti yhden perustamissopimuksen 2 artiklan d kohdassa yhteisölle asetetun keskeisen tavoitteen, eli kaikkien yhteisön käyttäjien malmien ja ydinpolttoaineiden säännöllisten ja kohtuullisten hankintojen varmistamisen.

46 On todettava, kuten julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksen 44 kohdasta ja sitä seuraavista kohdista käy ilmi, että tämän tavoitteen toteuttamiseksi VI luvussa käyttöön otetun hankintajärjestelmän mikään määräys ei takaa yhteisön malmintuotannon menekkiä. Sitä vastoin on todettava seuraavaa, kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on perustellusti tehnyt:

" — — yhteisön tuottajien tarjontaa ja yhteisön käyttäjien esittämiä tiedusteluja koskevassa hankintakeskuksen keskittämisjärjestelmässä, joka on tarkoitettu kaikkien käyttäjien säännöllisen ja kohtuullisen hankinnan varmistamista varten, ei tehdä eroa tuotteen alkuperän perusteella" (riidanalaisen tuomion 61 kohta),

koska perustamissopimuksen 65 artiklan ensimmäisen kohdan mukaan kysynnän ja tarjonnan kohtaamiseen liittyvää 60 artiklaa sovelletaan yhteisön ulkopuolelta tulevia malmeja koskeviin käyttäjien esittämiin tiedusteluihin sekä hankintakeskuksen ja käyttäjien välisiin näitä aineita koskeviin hankintasopimuksiin.

47 Lisäksi on huomattava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut tuomionsa 69 kohdassa, että mikään ei uhkaa yhteisön käyttäjien säännöllisen ja kohtuullisen malmien ja ydinpolttoaineiden hankinnan turvaamisen tavoitetta.

48 Näissä olosuhteissa mikään VI luvun määräys ei velvoittanut hankintakeskusta takaamaan ENUn uraanituotannon menekkiä. Sitä vastoin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut riidanalaisen tuomion 73 kohdassa, että suhdanteiden kehittymiselle on yhteisön perustamisesta lähtien ollut ominaista se, että tarjonta ylittää kysynnän.

49 Näin ollen ENUn väite siitä, että perustamissopimuksen 66 artiklassa sallittaisiin yhteisön ulkopuolelta tuleva tuonti vain silloin, kun yhteisön tuotanto on riittämätöntä tai kun yhteisön tuottajien pyytämät hinnat ovat kohtuuttomia, perustuu 66 artiklan virheelliseen tulkintaan. On todettava, kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt riidanalaisen tuomion 63 kohdassa, että 66 artiklan ainoana tavoitteena on määrätä siinä vahvistetuin edellytyksin poikkeuksesta hankintakeskuksen yksinoikeuteen tehdä suoraan sopimuksia yhteisön ulkopuolelta tulevista toimituksista.

50 On lisättävä, että hankintakeskuksen sääntöjen 5 a artiklassa määrättyä yksinkertaistettua menettelyä sovelletaan, paitsi yhteisöstä tuleviin toimituksiin, myös perustamissopimuksen 65 artiklan mukaisesti kolmansista maista tuotuihin toimituksiin; viimeksi mainitussa artiklassa viitataan 60 artiklaan, jonka kuudes kohta on hankintakeskuksen sääntöjen oikeudellinen perusta. Tämä menettely ei myöskään ole perustamissopimuksen 66 artiklan vastainen, koska se ei rajoita hankintakeskuksen yksinoikeutta tehdä sopimuksia suoraan, koska sääntöjen 5 a artiklan d—g kohdan mukaisesti sen tehtäviin kuuluu tällaisten sopimusten tekeminen, ja se voi myös kieltäytyä niiden tekemisestä. Näin ollen on turhaa tarkistaa sääntöjen 5 a artiklan soveltamistarpeiden osalta, onko perustamissopimuksen 66 artiklassa mainittujen kahden edellytyksen täytyttävä, kun kyseessä olevat toimitukset tulevat yhteisön ulkopuolelta.

51 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toteamista tosiseikoista ilmenee joka tapauksessa, että valittaja ei ole näyttänyt toteen, että hankintakeskus olisi tosiasiallisesti antanut jollekin yhteisön käyttäjälle oikeuden tehdä suoraan hankintasopimus yhteisön ulkopuolelta tulevista malmeista ilman hankintakeskuksen väliintuloa, vastoin perustamissopimuksen 66 artiklan määräyksiä.

52 Edellä esitetyistä seikoista johtuu, että myös toinen valitusperuste on hylättävä.

Kolmas valitusperuste

53 Vastoin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen näkemystä valittaja arvioi, että Cardoso e Cunhan sille 8.12.1989 osoittama kirje merkitsisi komission sitoumusta Portugalin hallitukselle ja Euroopan parlamentille löytää tyydyttävä ratkaisu valittajan uraanituotannon menekkiongelmaan ja että tämä sitoumus olisi ollut sellainen, että se herätti valittajan perustellut odotukset.

54 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut riidanalaisen tuomion 82 kohdassa, että riidanalaisessa kirjeessä "rajoitutaan vetoamaan toimivaltaisen komission jäsenen tarkoittamiin pelkkiin suuntaviivoihin hänen valtuuksiensa rajoissa hankintakeskuksen toiminnan osalta". Lisäksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut riidanalaisen tuomion 86 kohdassa, että "hankintakeskukselta, komissiolta tai toimivaltaiselta komission jäseneltä peräisin olevat asiakirjat, joihin ENU vetoaa, eivät sisällä 'erityisen kohdan' oikeudellisesti sitovaan täytäntöönpanemiseen sitoutumista eivätkä mitään sellaista ainesosaa, joka voi herättää kantajassa laillisesti sellaisen odotuksen. Asiakirja-aineistosta ja erityisesti kantajan huomautuksista käy päinvastoin selvästi ilmi, että tällä ei ollut mitään epäilystä 'erityisen kohdan' pelkästään viitteellisestä luonteesta".

55 Tältä osin riittää, kun todetaan, että sellaisten tosiasioita koskevien toteamusten perusteella, joita yhteisöjen tuomioistuin ei voi kyseenalaistaa valituksen osalta, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on voinut pätevästi todeta, että Cardoso e Cunhan kirje ei ollut sellainen komission antama sitoumus, että sen vastaanottaja nauttisi sen perusteella luottamuksensuojaa.

56 Kolmas valitusperuste on näin ollen hylättävä.

Vahingonkorvausvaatimuksen hylkääminen

57 Koska on hylätty kaikki valittajan valitusperusteet siitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on hylännyt kumoamiskanteen, on todettava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on voinut pätevästi todeta riidanalaisen tuomion 91 kohdassa, että koska hankintakeskuksen toiminta ja komission kieltäytyminen toteuttaa ENUn vaatimuksia eivät olleet lainvastaisia, vahingonkorvausvaatimus oli näin ollen hylättävä perusteettomana.

58 Koska mikään valitusperuste ei ole perusteltu, valitus on hylättävä kaikilta osin.

Oikeudenkäyntikulut

59 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska valittaja on hävinnyt asian, se on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut tässä tuomioistuimessa.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) Valitus hylätään.

2) Valittaja velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Rodríguez Iglesias Mancini Murray

Sevón Kakouris Edward

Puissochet Hirsch Jann

Ragnemalm Wathelet

Julistettiin Luxemburgissa 11 päivänä maaliskuuta 1997.

R. Grass G. C. Rodríguez Iglesias

kirjaaja presidentti